

Приказ

УДК: 821.163.41.09-1 Митић С. (049.32)

811.163.41'373(049.32)

DOI: 10.5937/zrffp55-55405

СУБСТАНДАРДНА ЛЕКСИКА У ПОЕЗИЈИ СРБОЉУБА МИТИЋА

(ГОЛУБ ЈАШОВИЋ, *СУБСТАНДАРДНА ЛЕКСИКА У ПОЕЗИЈИ
СРБОЉУБА МИТИЋА*, ПОЖАРЕВАЦ–БЕОГРАД: ДРУШТВО
ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ ЗА БРАНИЧЕВСКИ ОКРУГ
– „ФИЛИП ВИШЊИЋ”, 2023, 214 СТР.)

Емилија Д. РЕЏИЋ МИРКОВИЋ¹

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет
Катедра за српски језик и књижевност
Косовска Митровица (Србија)

¹emilija.redzic@pr.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0002-8312-7669>

Примљен: 10. 12. 2024.

Прихваћен: 10. 3. 2024.

СУБСТАНДАРДНА ЛЕКСИКА У ПОЕЗИЈИ СРБОЉУБА МИТИЋА

Монографија Голуба Јашовића *Субстандардна лексика у поезији Србољуба Митића* објављена је 2023. године у издању Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. Ова монографија има 214 страна и састоји се из следећих целина: „Уместо предговора” (стр. 5–6), „Субстандардне језичке јединице у поезији Србољуба Митића” (стр. 7–25), „Оними у песмама Србољуба Митића” (стр. 26–30), „Речник онима” (стр. 31–42), „Лексема змија и сродни називи у поезији Србољуба Митића” (стр. 43–48), „Семантика и структура неологизама у поезији Србољуба Митића” (стр. 49–62), „Речник неологизама и субстандардних облика” (стр. 63–186), „Биографски подаци” (стр. 187–188), рецензије Славице Јовановић „Стиг као експоненцијални метафизички простор у поезији Србољуба Митића” (стр. 189–201) и Емилије Реџић Мирковић „Субстандардна лексика у поезији Србољуба Митића” (стр. 203–204), „Извори” (стр. 207–208), „Литература” (стр. 209–213) и посебан део јесте резиме на енглеском језику (стр. 214).

У делу „Уместо предговора” налазе се биографски и библиографски подаци Србољуба Митића. Аутор наводи да је 2021. године у коауторству са Славицом Јовановић приредио за штампу зборник научних радова о животу и песничком раду Србољуба Митића, под називом *Небески орач*, који садржи тридесетак научних и стручних радова.

У првом поглављу, „Субстандардне језичке јединице у поезији Србољуба Митића” (стр. 7–25), аутор најпре даје кратак осврт на живот и стваралаштво Србољуба Митића, а потом аналитички, по језичким нивоима, представља обиман опус забележених субстандардних језичких јединица. Највећи број забележених дијалектизама припада фонетско-фонолошком језичком нивоу. Аутор истиче да су све песме написане на екавском наречју, са доследном заменом старог јата вокалом *е*, чак и тамо где је овај вокал у стандардном језику замењен вокалом *и* (нпр. *И ошац свему али несам као жијишије*). Региструје појаву супституције једног вокала другим (нпр. *лудања јола, ујази је*), затим употребу секундарних вокала (нпр. *Ноћ ми оде без вина и сана*), као и елизију вокала у различитим позицијама у речи – афереза (нпр. *није нако како јесће*), синкопа (нпр. *Дни слајки наићу*), апокопа (нпр. *Теб*

царе Мураїе). Диференцијалне црте консонаната у односу на стандардни српски језик, како аутор наводи, огледају се у одсуству консонанта *х* (нпр. жив *оди*) и нестабилној артикулацији сонаната *ј*, *в* и њиховој супституцији, до њиховог потпуног губљења (нпр. од *едноја мора*, дом *чоек*). Аутор бележи и анализира и велики број дијалектизама на морфолошком нивоу, класификујући ексцерпирану грађу по врстама речи, закључујући да је највећи број субстандардних облика забележен код именица (нпр. а за *сїо Срдова*, *Људ дому заклетї*).

На основу подробне анализе облика који одступају од стандардног идиома, аутор, између осталог, закључује да Србољуб Митић није само преузимао готове облике из свог завичајног говора (иако је то веома често чинио, о чему сведочи велики број забележених дијалектизама), већ је и стварао нове облике, примењујући различите механизме, неретко супротне принципима и правилима који постоје у нормативном језику.

Ослањајући се на дугогодишње искуство у сличним пословима, аутор нам доноси и обиман ономастички прилог. У другом поглављу, „Оними у песмама Србољуба Митића” (стр. 26–30), анализирана је ономастичка грађа ексцерпирана из објављених књига песама песника Србољуба Митића. Оними су класификовани у две групе: аутентична (права) и неаутентична (привидна) имена. Аутентична или права имена класификована су у хијерархијски ниже целине – антропонимију, топонимију, етнониимију, планетонимију, теонимију, зоонимију, галонимију и хремотонимију, а ове целине у више подгрупа. Аутор бележи укупно 205 ономастичких јединица, од којих 164 сврстава у групу аутентичних имена (нпр. *Лазар*, *Марко*, *Павловица*), док 41 оним припада групи неаутентичних назива (нпр. *Душман*, *Одолник*, *Времеш*).

Треће поглавље носи назив „Речник онима” (стр. 31–42). Поред исцрпне анализе и класификације забележених онима, аутор је приредио и изванредан речник ексцерпираних ономастичких јединица, у којем је уз сваки оним наведена скраћеница ономастичке групе којој он припада, илустрована његова употреба у одређеном контексту и забележен податак о књизи и броју стране на којој се налази (нпр. *Бели*, *ЛН* – *Пожури бре Бели бре Беличко* (ЧУ 16)).

У четвртном поглављу, „Лексема змија и сродни називи у поезији Србољуба Митића” (стр. 43–48), аутор аналитички представља лексему *змија* и сродне називе ексцерпиране из песничког опуса Србољуба Митића. Аутор закључује да не постоји ниједна књига песама Србољуба Митића у којој се лексема *змија* и њој сродни називи не помињу. Повезаност језика и културе највише долази до изражаја кроз лексику, те се изучавањем и анализом различитих тематских лексичких група заправо изучава и открива културни идентитет одређених језичких заједница. Ексцерпција, класификација и темељна анализа лексема које припадају овој тематској групи представљају значајан

прилог тематским истраживањима лексике, узевши у обзир дубоко значење и специфичну симболику коју појам змије има у народној култури.

Посебну пажњу аутор је посветио индивидуалној лексици, тј. неологизмима. У петом поглављу, „Семантика и структура неологизама у поезији Србољуба Митића” (стр. 49–62), аутор истражује начин стварања нових речи и њихових значења у песмама Србољуба Митића.

Како аутор истиче, регистрован је велики број неологизама – чак 1.352 облика које је у својој песничкој радионици створио Србољуб Митић, што указује на изванредну способност овог песника да креира специфичан језичко-стилски израз стварајући индивидуалну лексику. Након ексцерпције грађе, аутор је приступио систематизацији и анализи овог по много чему специфичног слоја лексике, указујући на начине стварања нових речи и њихових значења у песмама Србољуба Митића. Забележени неологизми детаљно су анализирани са семантичког и структурног аспекта.

Аутор закључује да је међу забележеним примерима највише новостворених именица, придева и глагола, док је осталих врста речи неупоредиво мање. Ексцерпирана грађа садржи 665 именица, међу којима је највише оних које су настале од других именица (нпр. *арчак*, *дрејуша*, *инаћиник*), а забележене су и именице настале од глаголских (нпр. *дрисишиће*, *оћимар*, *скрив*) и придевских облика (нпр. *дисћруља*, *ланенка*, *чедница*), као и од других основа (нпр. *давнило*, *нишћиац*, *свећјајна*). Међу забележеним субстандардним облицима налази се 385 придева, насталих од придевских основа (нпр. *вечићан*, *ћихно*, *ћойлолик*), од именица (нпр. *диљолик*, *већаст*, *чамни*), од глаголских основа (нпр. *јаљевит*, *јочелни*, *уранљив*) и од основа других врста речи (нпр. *безув*, *јрвени*, *самосебно*). Аутор у песмама Србољуба Митића региструје 216 глаголских неологизама, међу којима доминирају глаголи настали од других глагола (нпр. *доушкуче*, *одшећа*, *јроући*) и глаголи настали од именица (нпр. *јнојави*, *душманић*, *сћољовавић*), а забележено је свега неколико примера глагола насталих од придева (нпр. *мрћивавић*, *разнемушћила*) и од других основа (нпр. *здекони се*, *никовао*). У грађи се налази и 86 неологизама других врста променљивих и непроменљивих речи – забележене су заменице (нпр. *ваки*, *мен*), бројеви (нпр. *едан*), прилози (нпр. *исћочасно*, *нагдојно*), везници (нпр. *ем*, *ер*), узвици (нпр. *јаок*, *јаох*) и партикуле (нпр. *ели*).

У овом поглављу аутор је забележене неологизме представио и са творбеног аспекта, желећи да изнесе начине на које је Србољуб Митић стварао нову лексику. Детаљна творбена анализа забележених примера показала је, како аутор истиче, да су заступљени сви типови творбе – извођење, слагање и њихово комбиновање. Аутор констатује да је у деривационој творби именица и придева употребљен велики број различитих творбених наставака (нпр. *-ац*; *вредац*; *-ан*: *дојан*), док је број изведених глагола знатно мањи (нпр. *-авић*: *зайровава*; *-ић*: *јнојави*). Регистрован је и велики број примера

настао слагањем, односно композицијом, као и комбиновањем оба типа творбе (нпр. *ірлољуб, диліолик, дуіодобіне, усійомножіиі*).

На крају ове монографије налази се поглавље „Речник неологизама и других судстандардних облика” (стр. 63–186), у којем су сви пописани облици уздучени и адекватно граматички обрађени (нпр. *веледан, м / Песма о веледану дуином / ЛК 234*). Речник садржи 1.352 лексеме и представља веома вредан лексички материјал.

Богата грађа, темељно обрађена и зналачки добро индексирана, са дубоким проматрањима над отвореним проблемима, значајан је допринос, у првом реду, ауторској лексикографији, али и другим лингвистичким дисциплинама.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторсво-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).